

SIECI PRZEMYSŁOWE W STANDARDZIE ETHERNET

Streszczenie. W artykule przedstawiono aktualne tendencje w zakresie rozwiązań komunikacyjnych stosowanych w sieciowych przemysłowych systemach pomiarowo – sterujących. Zaprezentowano możliwości i korzyści jakie daje wykorzystanie standardu Ethernet przemysłowy w tworzeniu struktury informacyjnej przedsiębiorstwa.

INDUSTRIAL NETWORKS BASED ON ETHERNET

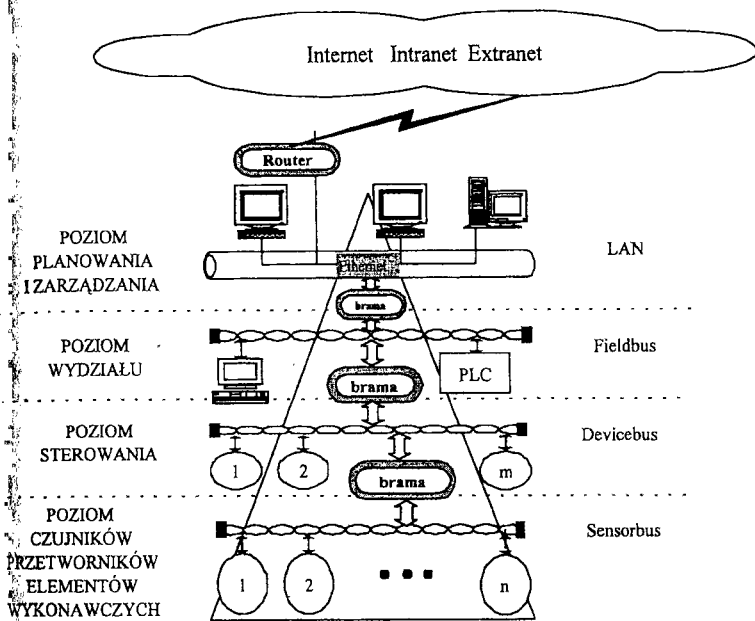
Abstract. In the paper, current trends in architecture of industrial computer networks, which cover measurement - control communication level and factory communication, are outlined. Discussion of Ethernet basic communication features and influence of Industrial Ethernet on creating factory information structure are presented.

1. WPROWADZENIE

Dynamiczny rozwój sieci komputerowych i technologii internetowych doprowadził do stanu, w którym występowanie infrastruktury komunikacyjnej oraz narzędzi do tworzenia aplikacji informatycznych jest powszechne. Sytuacja ta ma znaczący wpływ na obserwowane tendencje wprowadzania tych technologii do inteligentnych urządzeń pomiarowych, sterujących i rozproszonych systemów pomiarowo – sterujących stanowiących jeden z elementów struktury informacyjnej przedsiębiorstwa. Rosnące możliwości obliczeniowe mikrokomputerów jedno-układowych oraz dostępność i niskie ceny układów scalonych realizujących standard Ethernet stwarzają możliwość budowy dedykowanych urządzeń sieciowych *bram* lub budowy urządzeń pomiarowo – sterujących z wyjściem do sieci Ethernet znajdującym się na pokładzie urządzenia.

2. STRUKTURA MODELU INFORMACYJNEGO PRZEDSIĘBIORSTWA

Masowa produkcja i powszechne stosowanie inteligentnej aparatury pomiarowo - sterującej przyczyniło się do zmiany architektury systemów pomiarowo – sterujących (rys. 1) [1,7,8,15]. W systemach nowej generacji o strukturze sieciowej możliwe stało się przesyłanie, pamiętanie i przetwarzanie informacji cyfrowej na poziomie węzłów tworzących system. System nowej generacji jest systemem zbudowanym z rozproszonych, inteligentnych węzłów udostępniających i przyjmujących informację. Ograniczenia czasowe, natężenie i ilość przesyłanej informacji pomiędzy poszczególnymi węzłami nakładają pewne wymagania na parametry komunikacyjne systemu. Wynikają one z wymagań stawianych przez obiekty, procesy produkcyjne lub aplikacje informatyczne pracujące na wyższych poziomach struktury informacyjnej przedsiębiorstwa. Wybór na etapie projektowania systemu, odpowiedniej jego struktury nie jest w wielu przypadkach zadaniem prostym do wykonania i wymaga przeprowadzenia analiz potwierdzających dotrzymanie stawianych przez użytkownika wymagań ilościowych i jakościowych. Uwarunkowania zewnętrzne i liczba stawianych wymagań, które powinien spełnić projektowany system może być bardzo różna.

Rys. 1. Struktura komunikacyjna modelu informacyjnego przedsiębiorstwa.

Poza zdolnością do przetwarzania informacji, istotną cechą nowej generacji urządzeń pomiarowo - sterujących jest zdolność do cyfrowego, szeregowego, dwukierunkowego przesyłania informacji. W systemach pomiarowo - sterujących o architekturze sieciowej dominowały rozwiązania wykorzystujące firmowe protokoły, które zastępowane są przez protokoły uznane za standardy komunikacyjne. W obszarze zdominowanym dotychczas przez sieci przemysłowe coraz częściej pojawiają się rozwiązania wykorzystujące standard komunikacyjny Ethernet stosowany dotychczas w środowisku lokalnych sieci komputerowych. Należy oczekiwać, że ze względu na rozwój technologii internetowych a przede wszystkim ze względu na niską cenę sterowników i możliwość realizacji usług QoS, sieć Ethernet stanie się standardem wykorzystywanym w sieciach przemysłowych.

3. SIECI PRZEMYSŁOWE

Sieci przemysłowe stanowią cyfrowy, szeregowy system komunikacyjny najczęściej o topologii magistrali, który zastępuje analogowy system komunikacyjny 4-20 mA o topologii gwiazdy. Wprowadzenie sieci przemysłowych jest naturalną konsekwencją wprowadzania mikroprocesorów do przetworników, czujników i elementów wykonawczych, które posiadają wyjście do sieci przemysłowej zapewniające dwukierunkową transmisję informacji poprzez dwuprzewodową sieć. Takie rozwiązanie posiada wiele zalet, do których należy zaliczyć niskie koszty instalacyjne, zdalne konfigurowanie i diagnostykę, zdalny dostęp do informacji, pracę w trybie peer-to-peer itp.

Ze względu na złożoność, koszty i funkcjonalność sieci przemysłowe dzielone są na: *sensorbus*, *devicebus* i *fieldbus* (rys. 1). Sieci z grupy *sensorbus* są sieciami prostymi, z krótkim polem danych, krótkim czasem odpowiedzi i o prostym sterowniku sieciowym. Sieci *devicebus* są sieciami o średniej złożoności, z polem danych od kilku do kilkudziesięciu bajtów, z bar-

dziej rozbudowanym sterownikiem sieciowym i dużym zakresem zmian prędkości transmisji, gwarantują wysoki poziom determinizmu czasowego. Sieci *fieldbus* są sieciami złożonymi do przesyłania dużej ilości danych, posiadają rozbudowane sterowniki sieciowe i stanowią ogniwo łączące poziomy sieci przemysłowych z sieciami komputerowymi. Ze względu na złożoność i duże koszty sieci *fieldbus* wypierane są przez sieć Ethernet.

Ilość danych przenoszonych w sieciach przemysłowych zwiększa się wraz z wprowadzaniem coraz bardziej złożonych urządzeń. Stosowane od kilku lat rozwiązania sieci przemysłowych w wielu przypadkach nie są przystosowane do rosnących wymagań stawianych systemom komunikacyjnym. W tej sytuacji istnieją poszukiwania takich rozwiązań systemów komunikacyjnych, które byłyby w stanie sprostać rosnącemu wymogom. Jednym z coraz częściej stosowanych rozwiązań jest wykorzystanie sprawdzonego i dominującego obecnie w obszarze lokalnych sieci komputerowych standardu Ethernet. Czy w obszarze sieci przemysłowych zdominowanym przez protokoły Profibus, Interbus-S, CAN, LonWorks, FIP, P-Net itd. Ethernet ma szansę je zastąpić? Do głównych czynników rozstrzygających będą należały koszty i łatwość wdrożenia i charakterystyki wydajnościowe. Ze względu na minimalny rozmiar ramki (64 bajty), sposób realizacji okablowania (okablowanie strukturalne – topologia gwiazdy), długość segmentu (max. 100m) oraz wymagania na procesor oraz obszar pamięci stosowanie sieci Ethernet nie wydaje się uzasadnione na poziomie prostych i tanich magistralowych sieci przemysłowych do transmisji bitowych lub pojedynczych bajtów. Rozwiązania klasycznych sieci przemysłowych są dobrze dostosowane do komunikacji lokalnej. W przypadku konieczności przesyłania danych na większych obszarach bardziej atrakcyjnym rozwiązaniem jest wykorzystanie sieci Ethernet z protokołem TCP/IP, co praktycznie obszar komunikacyjny czyni nieograniczonym.

4. ETHERNET PRZEMYSŁOWY

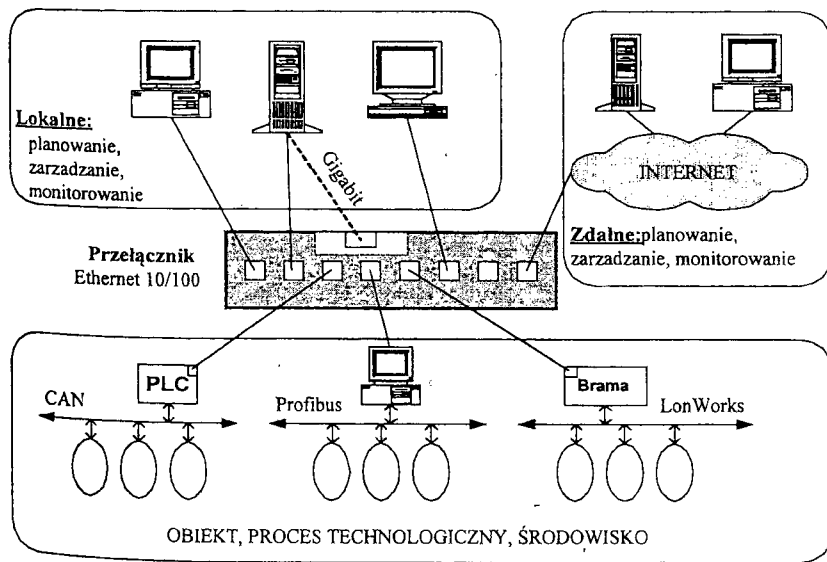
Sieć Ethernet zdominowała środowisko lokalnych sieci komputerowych i jest powszechnie akceptowanym rozwiązaniem do szybkiego transferu dużych ilości danych. Dominującymi obecnie odmianami sieci Ethernet są Ethernet skrętkowy i Ethernet szybki w odmianach z kolizjami (koncentratory) i bez kolizji (przełączniki). Wprowadzenie w 1995 r. Ethernetu przełączającego, wyeliminowało kolizje, co przy jednocześnie znacznej obniżce kosztów sterowników sieciowych znacznie uatrakcyjniło to rozwiązanie czyniąc je bardziej uniwersalnym i deterministycznym, co z punktu widzenia wymagań stawianych sieciom przemysłowym otworzyło nowe możliwości zastosowań. Po wprowadzeniu w 1998 r. unormowań gwarantujących dotrzymanie wymagań jakościowych QoS (IEEE 802.1Q/p) i przy obserwowanej dużej dynamice rozwoju technologii internetowych standard Ethernet w postaci Ethernetu przemysłowego zaczyna być stosowany w obszarze zarezerwowanym dotychczas dla sieci przemysłowych.

Ethernet przemysłowy od strony logicznej jest w pełni zgodny z Ethernetem klasycznym. Różnica polega jedynie na sposobie wykonywania urządzeń sieciowych, które są znacznie prostsze niż przełączniki grupowe stosowane w lokalnych sieciach komputerowych. Wprowadzenie Ethernetu przemysłowego na poziom sieci przemysłowych prowadzi do obniżenia kosztów budowy systemu komunikacyjnego i do uproszczenia struktury komunikacyjnej oraz ułatwia integrację systemów komunikacyjnych firmy. Ethernet jest rozwiązaniem obejmującym poziom warstwy fizycznej i warstwy łączenia danych. Istotnym zagadnieniem jest sposób rozwiązania warstw wyższych. Stosowanie sieci Ethernet w sposób naturalny prowadzi do używania stosu TCP/IP. Dzięki zastosowaniu stosu protokołowego TCP/IP możliwe jest wprowadzenie na poziom sieci przemysłowych technologii internetowych. Stosowanie technologii internetowych pozwala na znaczne uproszczenie interfejsu użytkownika przy dostępie do informacji pomiarowo – sterującej (przeglądarka, e-mail, FTP) oraz wpływa na obniżenie

kosztów przygotowania oprogramowania (JVM, Java) i zwalnia z konieczności stosowania drogiej i specjalizowanych systemów projektowo - uruchomieniowych. Skróceniu ulega czas opracowywania i uruchamiania oprogramowania, które stanowi obecnie największy czynnik kosztów opracowywania nowego urządzenia.

Rosnące możliwości obliczeniowe mikrokomputerów jednokładowych oraz dostępność i niskie ceny układów scalonych realizujących standard Ethernet stwarzają możliwość budowy urządzeń pomiarowo – sterujących z wyjściem do sieci Ethernet znajdującym się na pokładzie urządzenia. Tak skonstruowane urządzenie można podłączyć bezpośrednio do urządzenia sieciowego (koncentrator lub koncentrator przełączający) z pominięciem komputera PC lub bramy, co upraszcza strukturę systemu komunikacyjnego.

W roku 1999 udział sieci Ethernet w rynku sieci przemysłowych nie był zbyt duży i wynosił 0,2%. Dominowały sieci *Fieldbus*, *Devicebus* i *Sensorbus*. Obecnie około 5% urządzeń produkowanych na potrzeby przemysłowych systemów pomiarowo – sterujących posiada wyjście do sieci Ethernet lub Fast Ethernet [7,19,20]. Niskie ceny sterowników do sieci Ethernet, potrzeba integracji sieci przemysłowych z sieciami komputerowymi oraz rozwój technologii internetowych są czynnikami, które będą stymulowały dalszy rozwój Ethernetu przemysłowego. Oferowanie układów scalonych integrujących w sobie funkcje sterownika do sieci Ethernet, stosu protokołowego TCP/IP, protokołu HTTP oraz nano-serwera www standaryzuje dostęp do danych pomiarowo – sterujących z poziomu przeglądarki internetowej. Zastosowanie takiego układu scalonego w urządzeniu oznacza przeniesienie pewnych funkcji realizowanych dotychczas w komputerach osobistych, bramach lub w serwerach na poziom urządzenia pomiarowo – sterującego. Uprości to infrastrukturę komunikacyjną przedsiębiorstwa i otworzy nowe możliwości w sposobie dostępu do danych z poziomu aplikacji informatycznych takich jak systemy MMI, SCADA lub ERP (rys. 2).

Rys.2. Infrastruktura komunikacyjna z Ethernetem przemysłowym.

Dostęp do danych pomiarowo – sterujących gromadzonych w urządzeniu z poziomu przeglądarki internetowej nie wymaga instalowania na stacjach użytkowników dodatkowego, specjalizowanego oprogramowania wraz z protokołami komunikacyjnymi. Zastosowanie technolo-

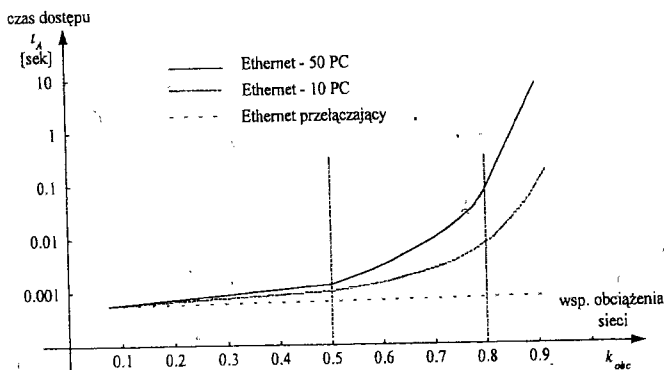
gii internetowych do budowy urządzeń może być najprostszą metodą standaryzacji środowiska komunikacyjnego w sieciach przemysłowych na poziomie sieci typu *fieldbus* i *devicebus*. Rozwiązanie takie umożliwiłoby budowanie systemów otwartych, w których projektanci lub użytkownicy mogliby zestawiać urządzenia pochodzące od różnych producentów i tworzyć oprogramowanie aplikacyjne metodą komponentową z wykorzystaniem przeglądarki internetowej.

5. WYDAJNOŚĆ SIECI ETHERNET

W zastosowaniach przemysłowych sieciowych systemów pomiarowo – sterujących, jednym z ważniejszych elementów decydujących o wyborze danego protokołu jest spełnienie przez niego wymaganej przepustowości komunikacyjnej i dotrzymanie stawianych ograniczeń czasowych. Na potrzeby wyznaczenia rzeczywistej wydajności sieci Ethernet opracowano wiele modeli analitycznych [2,3,17]. W zastosowaniach przemysłowych jednym z podstawowym kryterium oceny przydatności systemu komunikacyjnego jest spełnienie warunków determinizmu czasowego. W sieci Ethernet występują kolizje zatem dotrzymanie ograniczeń czasowych w znacznym stopniu zależy od obciążenia sieci. W tabeli 1, dla wybranych rozmiarów ramek komunikacyjnych przedstawiono maksymalne wartości przepustowości i efektywności komunikacyjnej. Na rys. 3 przedstawiono zależność czasu dostępu do sieci Ethernet i Ethernet przełączający w zależności od obciążenia sieci opracowaną na podstawie modelu Molle'a [17]. Czas dostępu określa czas jaki potrzebny jest na nadanie ramki do sieci z uwzględnieniem opóźnień spowodowanych kolizjami i przeciążeniem sieci.

Tabela 1. Maksymalna przepustowość i efektywność komunikacyjna sieci Ethernet.

Rozmiar pola danych/ramki [bajty]	Przepustowość komunikacyjna [ramki / sek.]	Efektywność komunikacyjna k_{ef} [dane/ramka]
46 / 68	14 204	54%
64 / 86	11 792	62%
128 / 150	7 352	77%
256 / 278	4 139	86%
512 / 534	2 256	92%
1024 / 1046	1 172	95%
1500 / 1522	810	96%

Rys. 3. Czasy dostępu do sieci Ethernet w zależności od jej obciążenia.

Na rys. 3 zaznaczono trzy obszary obciążenia sieci. W obszarze małego obciążenia sieci ($k_{obc} < 0.5$) czas dostępu jest krótki i w małym stopniu zależy od liczby stacji roboczych i jest zbliżony dla obu rozpatrywanych rodzajów sieci. W obszarze średniego obciążenia ($0.5 < k_{obc} < 0.8$) wraz z jego wzrostem uwidaczniają się różnice pomiędzy Ethernetem a Ethernetem przełączającym. W obszarze dużego obciążenia sieci wartości czasu dostępu są dość znaczne (1-10 sek.), zatem jej wykorzystanie, zwłaszcza w rozwiązaniach wymagających dotrzymania ograniczeń czasowych jest wykluczone. W takiej sytuacji właściwym rozwiązaniem byłoby wykorzystanie Ethernetu przełączającego, w którym czas dostępu w niewielkim stopniu zależy od obciążenia i od liczby pracujących stacji roboczych.

Jednym z parametrów systemów komunikacyjnych jest czas wykonania C zadania polegającego na przesłaniu ramki komunikacyjnej z danymi pomiarowo - sterującymi. Na poziomie systemu komunikacyjnego czas wykonania zadania zależy od prędkości transmisji, długości pola danych i metody kodowania. Dla danego urządzenia i dla danego systemu komunikacyjnego czasy wykonania zadań można traktować odpowiednio jako parametr urządzenia i parametr systemu komunikacyjnego. Na rys. 4 przedstawiono czasy wykonania zadania w systemie komunikacyjnym z różnymi protokołami stosowanymi na poziomie sieci przemysłowych, przyjmując dwubajtowe pole danych i dwie wartości prędkości transmisji: jednakową dla wszystkich protokołów $V_{tr} = 500\text{ kbit/sek.}$ oraz maksymalną dla danego protokołu. Wartości czasów wykonania zadania dla poszczególnych protokołów komunikacyjnych wyznaczono z poniższych zależności [16]:

$$C_{can} = \frac{1}{V_{tr}} \left(\frac{34 + 8 * L_{dane}}{5} + L_{ster} + 8 * L_{dane} \right), \quad (1)$$

$$C_{profib} = \frac{1}{V_{tr}} \left[2 * T_{syn} + (L_{ster}^{ini} + L_{ster}^{odp} + L_{dane}^{ini} + L_{dane}^{odp}) * 11 \right], \quad (2)$$

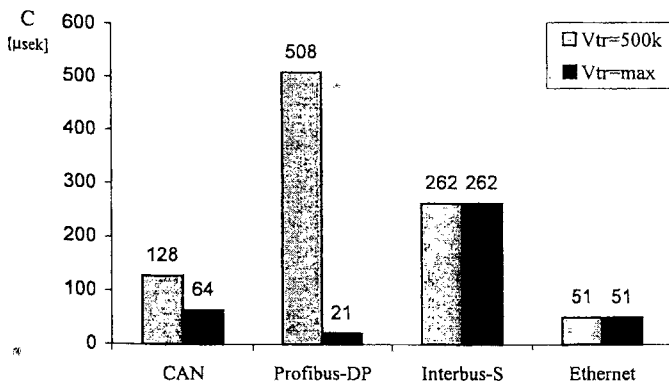
$$C_{ibus} = \frac{1}{V_{tr}} (13 * (L_{ster} + N * L_{dane})), \quad (3)$$

$$C_{eth} = \frac{1}{V_{tr}} ((L_{ster} + L_{dane}) * 8), \quad (4)$$

gdzie: L_{dane} - długość pola danych ramki w bajtach,

L_{ster} - długość pól sterujących ramki,

T_{syn} - czas synchronizacji pomiędzy cyklami komunikacyjnymi (min. 33 bity).

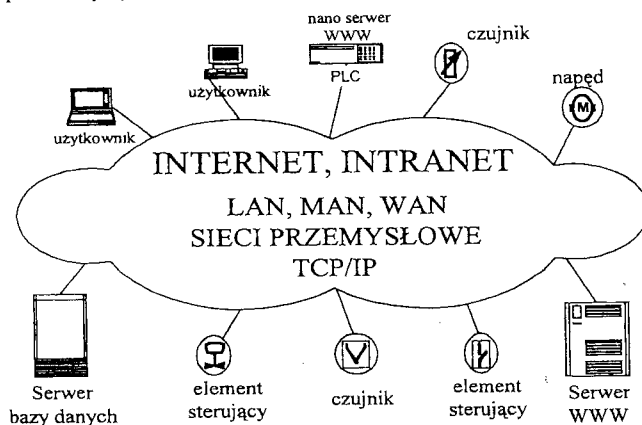

Rys. 6. Parametry czasowe zadania okresowego

Przedstawione na rys. 6 wyniki dla prostego przypadku pokazują duży zakres zmienności uzyskiwanych wyników, co oznacza, że wybór systemu komunikacyjnego i jego parametrów powinien być poprzedzony wykonaniem analiz, na bazie których można dokonać trafnych wyborów. Pomimo tego, że sieć Ethernet nie była projektowana z myślą do pracy w sieciach przemysłowych, wyniki uzyskane dla bardzo niekorzystnego dla tej sieci przypadku są bardzo dobre.

6. INTERNET W SIECIACH PRZEMYSŁOWYCH

Wykorzystanie na poziomie sieci przemysłowych rozwiązań sprzętowych i programowych, z sukcesem stosowanych w sieciach komputerowych (Ethernet, TCP/IP, HTTP, WWW) [9,10,14,15,18], prowadzi do uproszczenia wielopoziomowej struktury tworzącej model systemu informacyjnego przedsiębiorstwa. Uproszczenie struktury (rys. 4) przejawia się w tym że, zarówno dostęp do informacji pomiarowych jak i przesyłanie informacji sterujących elementami wykonawczymi lub danych konfiguracyjnych jest możliwe z poziomu przeglądarki internetowej, która stała się standardowym wyposażeniem komputera osobistego niezależnie od stosowanej platformy systemowej.

Rys. 4. Internetowa struktura komunikacyjna przedsiębiorstwa.

Podstawową zaletą wynikającą ze stosowania Ethernetu przemysłowego i technologii internetowych jest rezygnacja z konieczności stosowania dedykowanego oprogramowania pracującego po stronie użytkownika, co może w sposób znaczący obniżyć koszt funkcjonowania aplikacji, zwłaszcza przy dużej liczbie osób korzystających z niej.

Wprowadzenie technologii internetowej na poziom systemów pomiarowo - sterujących jest możliwe dzięki przeniesieniu na poziom węzłów pomiarowych i wykonawczych węzła automacyjnej bramy internetowej lub węzłów realizujących jednocześnie funkcje pomiarowo - sterujące i posiadających wyjście do sieci Ethernet. Na rys. 5 przedstawiono

7. PODSUMOWANIE

Wykorzystanie Ethernetu przemysłowego i technologii internetowych na poziomie węzłów pomiarowo - sterujących pozwoli na uproszczenie infrastruktury komunikacyjnej przedsiębiorstwa i rozwiązywanie trudnego zagadnienia integracji sieci przemysłowych z systemem informacyjnym przedsiębiorstwa pracującym na poziomie lokalnych lub rozległych sieci komputerowych. Ponadto, rozwiązanie to pozwoli na unifikację urządzeń sieciowych, ujednoczenie

nie standardów komunikacyjnych dla komputerów i węzłów pomiarowo - sterujących oraz wpłynie na ograniczenie kosztów instalacji i eksploatacji zintegrowanych systemów informacyjnych.

Czynnik ekonomiczny i wysoka wydajność zdecydowały, że po wprowadzeniu w 1998 roku nowych unormowań międzynarodowych (IEEE 802.1Q/p) zapewniających m. innymi jakość usług i realizację determinizmu czasowego w sieci Ethernet, standard ten został wybrany przez środowisko przemysłowe do wykorzystania na poziomie systemów pomiarowo - sterujących. Poza obniżeniem kosztów integracji, rozwiązanie to poprzez ujednoczenie struktury komunikacyjnej powoduje uproszczenie integracji części wytwarzającej z częścią biznesową. Wykorzystanie Ethernetu przemysłowego i technologii internetowych na poziomie sieci przemysłowych zdecydowanie przybliża urzeczywistnienie idei systemów otwartych, niezwykle istotnych z punktu widzenia użytkowników.

LITERATURA

- [1] Automation Research Corporation: *Device & Field Network. Market Studies*. 1999.
- [2] Boggs D.R., Mogul J.C., Kent A.Ch.: *Measured Capacity of an Ethernet: Myths and Reality*. Digital Western Research Laboratory. Research Report 1988/4.
- [3] Breyer R., Riley S.: *Swiched, Fast i Gigabit Ethernet*. Helion, Gliwice 2000.
- [4] Eccles L. H.: *A Smart Sensor Bus for Data Acquisition*. *Sensors Magazine*, March 1998.
- [5] Glanzer D.A.: *An Open Architecture for Information Integration*. *Sensors Magazine*, May 2001.
- [6] Hewlett-Packard. *Industrial Ethernet*. 1998.
- [7] Hirschman Network Systems: *Distributed Communication Architecture*. 1998.
- [8] Jordan J. R.: *Serial Networked Field Instrumentation*. Wiley Series in Measurement Science and Technology. 1995.
- [9] Kaplan G.: *Ethernet Winning Ways*. IEEE Spectrum, January 2001, pp.113-121.
- [10] Kmiecik W.: *Zarządzanie procesem technologicznym przez Internet*. Elektrosystemy luty, 2001, pp.88-89
- [11] Lee K.B., Schneeman R.D.: *Internet-Based Distributed Measurement System and Control Application*. IEEE Instrumentation & Measurement Magazine, June/99, pp. 23-27.
- [12] Lutz A.T.: *Using TCP/IP as an Instrument Interface*. *Sensors Magazine*, July, 1998, pp.798-802.
- [13] Mazurek P., Daca W.: *Monitorowanie i sterowanie urządzeniami przez Internet*. *Elektronizacja* 3/2001, pp.5-8.
- [14] Michta E.: *Rozproszone systemy pomiarowo – kontrolne nowej generacji*. *Pomiary Automatyka Kontrola PAK* 9/98, pp.344-347.
- [15] Michta E.: *Technologie internetowe w sieciowych systemach pomiarowo – sterujących*. MEZURA-AUROMECON 2001, Poznań, pp. 131-138.
- [16] Michta E.: *Modele komunikacyjne sieciowych systemów pomiarowo – sterujących*. Monografia 99. Politechnika Zielonogórska, 2000.
- [17] Mollen M.M.: *A new binary Logarithmic Arbitration Method for Ethernet*. Raport techniczny CSRI-298, Computer Systems Research Institute, University of Toronto. 1994.
- [18] National Instruments. *Integrating the Internet into Your Measurement System.*, 1999, pp. 1-9
- [19] Schneider S.: *Making Ethernet Work in Real Time*. *Sensors Magazine*, November, 2000
- [20] Sink P.: *A Comprehensive Guide to Industrial Networks*. *Sensors Magazine*, June, 2001.